

A helyi oktatás, szociális és egészségügyi ellátórendszer vizsgálata Átányon

Examination of the local education, social and health care system in Átány

Bogárdi Tünde

*adjunktus – Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
senior lecturer – Eszterházy Károly Catholic University*

Absztrakt

Tanulmányom célja az átányi humán ellátórendszer – köznevelési intézmények (óvoda, iskola), gyermekjólét/ gyermekvédelem, szociális gondoskodás, valamint egészségügyi ellátás – vizsgálata. Kutatásom során egyrészt az önkormányzat számára készített éves beszámolókat használtam fel, másrészt pedig ezt kiegészítik további statisztikai adatok másodelemzése és az ellátórendszerben dolgozó szakemberekkel készített interjúk. A felmérés során kiemelt fókuszot kapott annak vizsgálata, hogy a helyi szolgáltatások, ellátások hogyan találkoznak a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokkal. Tanulmányom részét képezik továbbá a 2022 nyári átányi falukutatás során készített kérdőíves felmérés elégedettség-vizsgálatának vonatkozó kérdései is.

Abstract

The purpose of my study is to examine the human care system in Átány - public education institutions (kindergarten, school), child welfare/child protection, social care, and health care. During my research, on the one hand, I used the annual reports prepared for the municipality, and on the other hand, this was supplemented by secondary analyzes of additional statistical data and interviews conducted with professionals working in the care system. During the survey, special focus was given to the investigation of how local services and benefits meet disadvantaged social groups. The relevant questions of the satisfaction survey conducted during the 2022 summer Átány village survey are also part of my study.

Bevezetés – Visszatekintés a 2014. évi falukutatás eredményeire

A 2014 nyári falukutatásunk során szintén az átányi humán ellátórendszert vizsgáltam azzal a céllal, hogy felvázoljam a település szociális, egészségügyi és oktatási helyzetképét. Nyolc évvel később hasonló kutatási céllal, több esetben ugyanazon interjúalanyokkal kíséreltem meg felmérni, milyen állapotban vannak a helyi humán szolgáltatások, mi változott a korábbi kutatás óta eltelt nyolc évben és – szintén hasonlóan a korábbi kutatáshoz – miként találkozik a helyi ellátórendszer a hátrányos helyzettel.

Gyermekjólét/ gyermekvédelem, családsegítés

Átányon a családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatást a Hevesi Gyermekjóléti és Gondozási Központ biztosítja. A település polgármesteri hivatalában külön irodát használhat a családsegítő. A Központ által készített értékelés rávilágít, hogy „A családsegítés és gyermekjóléti szolgáltatás nem válik élesen külön két ellátásra, hiszen a családokat komplexen vizsgáljuk, gondozzuk.” (Hevesi Gyermekjóléti és Gondozási Központ átfogó értékelése, 2023, 3)

A működési tapasztalatokat tekintve a beszámoló kiemeli: „A családsegítő szolgáltatás a szociális és mentálhigiénés problémák miatt veszélyeztetett, illetve krízishelyzetbe került személyek, családok életvezetési képességeinek megőrzését, a krízishelyzet megszüntetésének elősegítését végzi. A családsegítő szolgáltatás igénybevétele önkéntes és térítésmentes. A hozott problémák között előfordult információkérés; ügyintézéshez való segítségkérés; nyomtatványok, kérelmek megírása; továbbirányítás más szolgáltatókhoz. A lelki-mentális problémák megoldásához segítő beszélgetést is nyújtottunk, tanácsadásban részesítettük az azt igénylőket.” (Hevesi Gyermekjóléti és Gondozási Központ átfogó értékelése, 2023, 3) Mindezt részletesebb statisztikai adatokkal alátámasztva az 1. táblázat is tartalmazza.

1. táblázat. Szakmai tevékenység adatai 2022-ben

	Szakmai tevékenység száma	Szolgáltatásban részesülők száma
információnyújtás	23	21
segítő beszélgetés	21	15
tanácsadás	29	12
ügyintézéshez segítségnyújtás	189	119
kríziskezelés (anyaotthoni elhelyezés)	1	5
közvetítés más szolgáltatásba		
jogi tanácsadás		
esetkonferencia	3	3
esetmegbeszélés	3	3
környezettanulmány készítése	181	174
családlátogatás	509	80
Összesen	959	432

Forrás: Hevesi Gyermekjóléti és Gondozási Központ átfogó értékelése (2023, 4)

A különböző tevékenységtípusok is mutatják, melyek közül a családlátogatások, ügyintézéshez segítségnyújtás és környezettanulmány készítés jelenik meg legmagasabb számban; hogy a működés nem hatósági, hanem szolgáltatás jellegű. (A több mint 500 családlátogatás magában foglalja a halmozottan hátrányos helyzet megállapításához szükséges környezettanulmányok elkészítését is.)

2. táblázat. Az ellátásban részesülők száma

	Gyermekek száma	Családjaik száma
alapellátottak	17	9
védelembe vettek	35	21
ideiglenesen elhelyezett	4	1

nevelésbe vett	17	4
Összesen	73	35

Forrás: Hevesi Gyermekjóléti és Gondozási Központ átfogó értékelése (2023, 6)

Az alapellátottak – 9 családban 17 gyermek – önkéntesen részesülnek a segítségnyújtásban, azonban láthatjuk (2. táblázat), hogy 21 családból összesen 35 gyermek volt védelembe véve a vizsgált időpontban – az ő együttműködésük már nem önkéntes alapú, erre kötelezve vannak. Szintén a táblázat tartalmazza, hogy 2022-ben Átány községben egy családból négy gyermek került kiemelésre (hatósági intézkedés).

A kezelt problémákat tekintve (3. táblázat) – ahogy a beszámoló kiemeli – „A településen a leggyakoribb probléma a szülői elhanyagolás, az igazolatlan iskolai mulasztás, a szülői nevelés hiánya (lelki elhanyagolás). Legfontosabb veszélyeztető tényező az iskolakerülés, az engedékeny szülői magatartás”. (Hevesi Gyermekjóléti és Gondozási Központ átfogó értékelése, 2023, 7)

3. táblázat. A gyermekjóléti szolgáltató tevékenység a kezelt probléma típusa szerint

Megnevezés	Esetszám
életviteli	21
családi-kapcsolati konfliktus	1
családon belüli bántalmazás	
elhanyagolás (oktatási, nevelési elhanyagolás)	25
gyermekintézménybe való beilleszkedési nehézség	
magatartászavar, teljesítményzavar	17
lelki-mentális	
anyagi (megélhetési, lakhatással összefüggő)	1
ügyintézésrel kapcsolatos	
Összesen	65

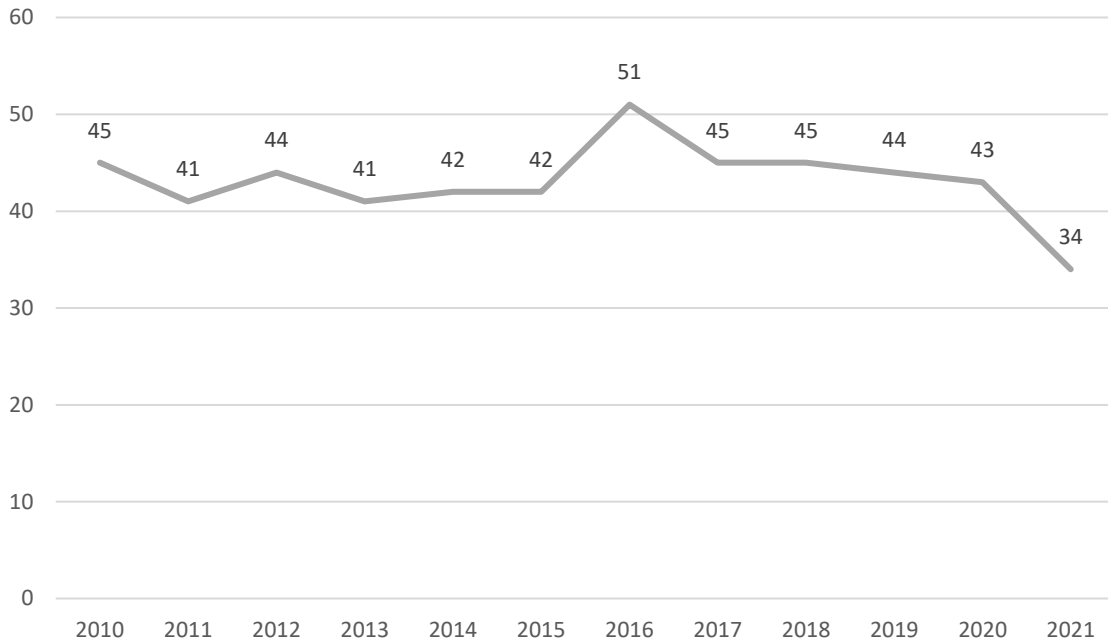
Forrás: Hevesi Gyermekjóléti és Gondozási Központ átfogó értékelése (2023, 6–7)

A gyermekvédelmi jelzőrendszer működését vizsgálva a beszámoló szerint:

- az oktatási-nevelési intézményekből 56 jelzés érkezett (igazolatlan iskolai hiányzás, szülői elhanyagolás és magatartásproblémák miatt)
- az egészségügy részéről, a védőnőtől 6 esetben érkezett jelzés (várandós kiskorúak miatt)

A beszámoló megállapítja, hogy „meglátásunk szerint a településen lévő jelzőrendszeri hálózat jól működik, a jelzőrendszeri tagok lelkiismeretesen végzik a munkájukat” (Hevesi Gyermekjóléti és Gondozási Központ átfogó értékelése, 2023, 9) – ezt alátámasztja az is, hogy az általam vizsgált intézményi/ szolgáltatók beszámolóik kitértek a jelzőrendszerre, az annak működtetésében történt szerepvállalásukra.

A gyermekjólét, gyermekvédelem és családsegítés mellett szükséges megemlíteni a szociális gondoskodáson belül az idősek segítségét, azon belül is kiemelem tanulmányomban a házi segítségnyújtást. Az igénybe vevők számának változását az 1. ábra tartalmazza, mely alapján megállapítható, hogy a jellemző létszám 40 fő körüli volt, a vizsgált több mint 10 éves időszávon belül legtöbbször 2016-ban vették igénybe, 2021-ben (a tanulmány írásakor ez a legfrissebb rendelkezésre álló adat) mindössze 34-en.

1. ábra. A házi segítségnyújtásban részesülők száma Átány településen (fő), 2010–2021

Forrás: KSH – TelR adatok alapján saját szerkesztés, 2022

A köznevelési intézmények

Átányon egy óvoda, valamint két általános iskola található. Tanulmányomban az óvoda mellett a Hanyi-menti Általános Iskolát fogom vizsgálni. A református iskolát nem, ugyanis a falukutatás (és az ott készített interjúk) során kiderült, hogy – ellentétben a 2014-es falukutatásunkkal – ott már csak alsó tagozat található, illetve alacsony a tanulók között az átányiak száma/ aránya.

Az átányi óvoda gyermeklétszáma az alapító okirat szerint maximum 75+20 fő lehet, melyet ki is használnak, hiszen a 2021-2022 tanév október 1-i statisztikai adata szerint a tényleges létszám 94 fő, akikről négy óvodai csoportban gondoskodnak. (Bővebben lásd Tóth B. 2023 tanulmányát.)

Szintén a 2021 október 1-i gyermekvédelmi statisztika alapján az óvodások közül 75 fő részesül gyermekvédelmi kedvezményben; két fő hátrányos helyzetű, 72 fő halmozottan hátrányos helyzetű, valamint négyet nevelésbe vettek. (A beszámoló rávilágít, hogy „*ebben a tanévben kiugróan magas volt a családból történő kiemelések száma*” (2022, 16). Az óvodai beszámoló szerint: „*Nagy hangsúlyt fektetünk a gyermekvédelmi feladatok ellátására, de óvodánkban mindenekelőtt a megelőzés kap kiemelt szerepet. Gyermekvédelmi munkánk fő feladatát a segítségnyújtás, egyéni bánásmód, a szülővel való közvetlen, bizalmon alapuló viszony jellemzi a hátrányok enyhítése érdekében. Az alapvető gyermek- és családvédelmi feladatok ellátása minden óvodapedagógus kötelessége. Figyelemmel kísérik és kiszűrik a hátrányos helyzetű, illetve veszélyeztetett gyermekeket.*” (Óvodai beszámoló 2022, 16).

Fontos azonban kiemelni, amit az óvodai beszámoló is megállapít: „A gyermekekkel kapcsolatosan jelzett problémák többsége vissza-visszatérő, 1-2 családot érintő problémák, melyeket nem tudunk óvodán belül megoldani, vagy jelzési kötelezettségünk van. Ilyen esetek általában az igazolatlan hiányzások, rendszeresen visszatérő fejtetvesség, szakértői vizsgálatok elmulasztása, valamint amikor pedagógiai jellemzést kérnek 1-1 gyermekről.” (Óvodai beszámoló 2022, 16)

Amennyiben a humán erőforrást vizsgáljuk, az óvodai beszámoló megállapítja, hogy „sajnos mind a mai napig óvodapedagógus hiánnyal küzdünk. A többszöri pályázati kiírás ellenére sem érkezett semmi pályázat. Ezért az átányi óvodában a 2021-2022-es tanévet 4 fő szakképzett óvodapedagógussal és szakképzett óvodapedagógus hiányában 5 fő pedagógiai asszisztenssel kezdtük” (Óvodai beszámoló 2022, 2). Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy az utóbbiak közül négyen is óvodapedagógusnak tanulnak jelenleg.

Az óvoda alapító okirata szerint sajátos nevelési igényű gyermekeket is fogad, fejlesztésüket szakemberek (gyógypedagógus, logopédus) segítik, melyet részben a nevelési tanácsadó, részben pedig egy EFOP-projekt biztosít. Továbbá a Református Szeretetszolgálat segítségével ovis fejlesztő torna és a nagycsoportosok korai fejlesztése és megtörténik heti rendszerességgel. 2021 szeptemberétől nyolc fő sajátos nevelési igényű gyermek és egy fő BTMN-es (beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség) jár az átányi óvodába. (Óvodai beszámoló 2022)

Az óvodai helységek „szépek, esztétikusan díszítettek” az adott évszaknak és ünnepnek megfelelően. A két épületrész közötti kertet és a bejárati kapukat a pedagógusok által készített figurák díszítik. „A csoportokban a különböző tevékenységekhez szükséges minimális eszközök megtalálhatók (építőkockák, babák, kisautók, kirakók stb.), viszont ezek pótlása folyamatosan szükséges” (Óvodai beszámoló 2022, 6)

Az óvodai életről az alábbiakat tartom még fontosnak kiemelni, tanulmányom azon vállalt célját hangsúlyozva, miszerint a fókusz a hátrányos helyzeten, az egyes intézmények/ szolgáltatások ezzel való találkozásán van: „A kitűzött feladatainkat és a nevelési programunkban meghatározott pedagógiai fejlesztő tevékenységünket sikerült megvalósítani. Óvodánkban fő feladatunknak jelöltük az egyéni fejlesztési, differenciált foglalkoztatást. Azt gondolom, hogy az óvodapedagógus hiány ellenére is mind a négy csoportban a gyermekek saját képességeikhez mérten sokat fejlődtek. Az óvodai élet mindenki számára örömteli volt, biztos pontot jelentett az ő kis életükben. A gyermekek többsége örömmel jött óvodába. A beszoktatás/ visszaszoktatás mind a négy csoportban többnyire zökkenőmentesen történt, a szülők (óvodán belül) segítő szándékú magatartást tanúsítottak, az óvoda házirendjét, szabályait tudomásul vették és általánosan be is tartják.” (Óvodai beszámoló 2022, 10)

Azonban – ahogy a beszámoló is kitér rá – az újonnan az óvodába érkezők esetében ez a jelentős változás olykor komoly kihívásokat tartogat: „Sajnos az új kiscsoportnál egyre inkább jelentkező probléma, hogy a gyerekek az óvodakezdekskor nem teljesen szobatiszták (van, hogy még pelenkában hozzák a gyerekeket), cumival, cumisüveggel érkeznek óvodába. A gyerekek nem ismerik a legalapvetőbb dolgokat sem, mint például: önálló étkezés, kézmosás, nem ismerik a játékokat, nem tudnak játszani. Mindezeket még itt kell megtanítani a gyerekekkel. Ezáltal a pedagógusok teljesen az alapoknál kell, hogy kezdjék a nevelést/ oktatást. De sok esetben igaz ez a már régi óvodásokra is, hogy a hosszabb otthon töltött időszak után újra kell őket tanítani, mert otthon nincsenek meg ezek az óvodában kialakított szokások, szabályok.” (Óvodai beszámoló 2022, 10) Mindezen hiányosságok nemcsak a mindennapi tevékenységek során mutatkoznak meg, de a játéktevékenység során is (pl. hiányos, tartalommal nem megtöltött szerepjáték). E rövid leírás jól mutatja az óvoda hátránykompenzálásban betöltött szerepét, melyet a beszámoló is kiemel: „Szívesen mondókáznak, verselnek, mesélnek és énekelnek. Szókincsük és mondatalkotásuk bővült, folyamatosan javítjuk beszédüket. Nagy szeretettel dolgoznak az óvónénik közelében, igénylik az óvónénik állandó, közvetlen jelenlétét” (Óvodai beszámoló 2022, 11).

Amennyiben az óvoda beiskolázási statisztikáját vizsgáljuk, az látható, hogy a 31 tanköteles korú gyermekből 30 fő 2022 szeptemberében megkezdte az általános iskolát (az egy fő óvodában maradásának oka, hogy sajátos nevelési igényű).

A Hanyi-menti Általános Iskola 2021-2022. tanévről szóló tájékoztató alapján az említett tanév során a tanulói létszám 179 fő volt, mind a nyolc évfolyamon és tíz – hat alsó- és négy felsőtagozatos – osztályban. A hátrányos helyzetű tanulók aránya 88%, ebből 85% halmozottan hátrányos helyzetű.

Ahogy az óvoda, úgy az iskola esetében is indokolt vizsgálni a humán erőforrás helyzetét, melyről a tájékoztató az alábbi megállapításokat teszi: „A szakmai munka elvégzéséhez 18 pedagógus álláshelyet engedélyezett a fenntartó, ebből 14-et tudtunk betölteni (14 főt foglalkoztatunk határozatlan idejű közalkalmazotti jogviszonyban, 4 üres álláshelyünk van. A működőképességünk biztosítására jelenleg 4 fő pedagógust foglalkoztatunk megbízásos jogviszonyban.)” (Iskolai tájékoztató 2022, 3). Ez utóbbiak nyugdíjas és óraadó pedagógusok.

Az Oktatási Hivatal adatai alapján a 4. táblázat tartalmazza, hogy az átányi általános iskolákban tanuló 5-8. osztályos tanulók között az elmúlt 7 tanév második féléveinek adatait vizsgálva hogyan változott a tanulói összlétszám, közülük a 2H és 3H tanulók száma, valamint azoké, akik rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesültek.

4. táblázat. Az átányi általános iskolákban tanuló 5-8. osztályosok egyes adatai

	Tanulók összlétszáma	Hátrányos helyzetű tanulók száma	Halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók száma
2016/2017 II.	125	15	63	109
2017/2018 II.	119	6	61	100
2018/2019 II.	120	10	75	97
2019/2020 II.	124	8	82	93
2020/2021 II.	74	7	52	72
2021/2022 II.	80	3	63	63
2022/2023 II.	89	0	63	63

Forrás: az Oktatási Hivatal adatai alapján saját szerkesztés

A 2020/2021 tanévben történt tanulói létszám csökkenést (2019/2020 124 fő, 2020/2021 74 fő) valószínűleg az okozta, hogy az egyházi iskolában ez évtől kezdve csak alsó tagozat működött. Látható azonban a 2H és még inkább a 3H gyerekek számát vizsgálva, hogy utóbbiak száma nem csökkent jelentős mértékben. Ha pedig abból indulunk ki, hogy a felsőtagozatos tanulói létszám 2016/2017 és 2022/2023 tanévek között közel harmadával csökkent, akkor az azonos számban jelenlévő 3H tanulók száma rendkívül magasnak tekinthető volt. (Egyúttal alátámasztja, hogy az egyházi iskolában jóval alacsonyabb arányban voltak jelen 2H, 3H tanulók.)

Az iskolába – szintén a már hivatkozott iskolai tájékoztató (2022) alapján – 29 fő BTMN-es (beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség) és 9 fő SNI-s (sajátos nevelési igényű) diák jár. Előbbieket a saját pedagógusok látják el, utóbbiak az utazó gyógypedagógusi hálózaton keresztül jutnak a megfelelő segítséghez.

Ugyanezen tájékoztató állapítja meg, hogy „változatlanul gondot jelentenek a hiányzások”, majd számszerűsíti is a 2021/2022 tanévre vonatkozóan: 42 102 óra, melyből igazolatlan 7266 óra. Érdemesnek tartottam vizsgálni az Oktatási Hivatal vonatkozó statisztikáit is (5. táblázat). A

vizsgált adatsorok ismét tartalmazzák mindkét átányi iskola adatait, és az egyházi iskola alsó tagozatossá alakulása nem eredményezett ez esetben számottevő változást (csökkenést), azonban például a Covid-korlátozások miatti online oktatás nyomai felfedezhetőek.

5. táblázat. Mulasztások és igazolatlan órával rendelkező, 5-8. osztályos tanulók száma az átányi általános iskolákban

	Igazolatlan órával rendelkező tanulók száma	10-nél kevesebb órát igazolatlanul mulasztók	10-29 órát igazolatlanul mulasztók	30-50 órát igazolatlanul mulasztók	50-nél több órát igazolatlanul mulasztók
2016/2017 II.	56	25	15	8	8
2017/2018 II.	55	18	26	7	4
2018/2019 II.	19	6	9	4	0
2019/2020 II.	50	13	11	10	16
2020/2021 II.	22	14	4	0	4
2021/2022 II.	35	18	7	0	10
2022/2023 II.	31	15	5	4	7

Forrás: az Oktatási Hivatal adatai alapján saját szerkesztés

A tájékoztató – akárcsak az általam készített interjú során az iskola intézményvezetője – kiemeli, hogy „Nagy gondot okoz minden szempontból a tanulói létszám rohamos növekedése. Tanuló egyre több várható, a rendelkezésre álló tér ezáltal egyre kisebb. Ezt a helyzetet egyre nehezebben tudjuk kezelni, hiszen infrastrukturális lehetőségeink egyre szűkülnek, romlanak. Ebben lehet segítségünkre a közeljövőben megépülő tornaterem épülete (amennyiben nem függesztik fel).” (Iskolai tájékoztató 2022, 5). A megoldást a tornaterem megépülése jelentené. Az iskola egyébként – a helyhiányt leszámítva – jól felszerelt: internetes hálózata zavartalanul működik, korszerű laptopokat használnak a tanárok, érintő képernyős modern interaktív panelek állnak rendelkezésre, illetve 3D nyomtatóval és Lego robotokkal is rendelkeznek.

Fontos eredmények továbbá, hogy a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók száma csökkenő tendenciát mutat, illetve valamennyi végzős tanuló felvételt nyert abba a középiskolába, amelyet megjelölt. (Az, hogy felvételt nyertek, nem jelent egyet annak sikeres elvégzésével.)

Az egészségügyi ellátórendszer

A helyi egészségügyi ellátórendszert a háziorvosi, valamint a védőnői beszámolók alapján vizsgálom.

A háziorvosi-ellátást Átány községben helyettesítéssel biztosítják, a feladatot dr. Szabó János látja el. Ahogy az általa készített beszámolóban a 2021-es évről fogalmaz: „a rendelő napi forgalma magas” (2021, 1); 10345 betegellátás történt ez évben, ebből 5734 volt telemedicinális (6. táblázat), és bár 2022-es adatokat még nem közöl (2022 októberi a beszámoló), azt megállapítja, hogy 2022-ben a kontaktellátások száma meghaladja a telemedicinális ellátás számát (valószínűleg a covid-korlátozásokkal és azok feloldásával összefüggésben).

6. táblázat. A háziiorvosi ellátás forgalmi adatai (2021)

Rendelőben ellátott esetek (praxis betegek + ambuláns betegek)	4581
Rendelőn kívüli ellátások száma (eset)	30
Telemedicinális ellátás	5734
Fekvőbeteg gyógyintézetbe utalások száma (eset)	79
Szakrendelésre utalások (eset)	
a) diagnosztika (EKG, labor, képalkotó)	1012
b) egyéb	589

Forrás: Beszámoló Átány község egészségügyi helyzetéről (Háziiorvos) (2022, 3)

Fontos megállapítása a beszámolónak továbbá, hogy „Gyakran tapasztaljuk, hogy a betegek azt panaszolják, hogy semmilyen javulás nincs az állapotukban, de az általunk felírt – a gyógyulást segítő terápia – kiváltása nem történt meg.” – „Tudjuk, hogy sokan nagyon nehéz anyagi körülmények között élnek.” – teszi hozzá (Háziiorvosi beszámoló 2022, 2). Egyúttal köszönetét fejezi ki mind az önkormányzat, mind a Református Szeretetszolgálat felé, hogy „különböző pénzbeli juttatásokkal, gyógyszerek kiváltásával segítenek a rászorulóknak a gyógyulásban” (Háziiorvosi beszámoló 2022, 2).

Ahogy a 2014. évi falukutatást követő tanulmányban megállapítást nyert, az Egészségház – így a benne található orvosi rendelő – jól felszerelt, sőt az azóta eltelt időben – szintén a Református Szeretetszolgálatnak köszönhetően – légkondicionáló is felszerelésre került.

A háziiorvosi beszámoló tartalmazza a praxisba bejelentkezettek kor és nem szerinti eloszlását, valamint a gondozott betegségeket a 2021. évi KSH jelentés alapján. Eszerint a 18 év alattiakat tekintve 266 férfi és 238 nő; a 19 éveseket és idősebbeket nézve pedig 475 férfi és 493 nő volt bejelentkezve az átányi háziiorvosi praxisba, vagyis összesen 1472 fő.

A felnőttek – mind a nők, mind a férfiak – esetében a magasvérnyomás (hypertensív) betegségek; a spondylopathiák, egyéb dorsopathiák (vagyis a csontizom-rendszer és a kötőszövet betegségei); az ischaemiás szívbetegségek és a diabetes mellitus a leggyakoribb, a nőknél továbbá magas a vér- és vérképző szervek betegségeinek; a cerebrovascularis betegségeknek és az idült alsó légúti betegségeknek a száma (az asthma kivételével). A 18 év alattiakat vizsgálva szintén mind a lányok, mind a fiúk esetében az endocrin, táplálkozás és anyagcsere betegségek; a vér- és vérképző szervek betegségei, immunrendszert érintő rendellenességei (ebből is a vashiányos anaemia) van jelen legmagasabb számban, mely a fiúk esetében kiegészül az asztmával (Háziiorvosi beszámoló 2022).

Az átányi védőnő, Orbán Károlyné évtizedek óta a községben tevékenykedik, már a 2014-es falukutatás során is vele találkoztunk. Az általa készített beszámoló szerint munkája során az alábbi tevékenységeket végzi:

- „az egészségesek közül a koruk miatt a 0-16 éves gyermekeket, ha iskolások, akkor a 17-18 éveseket is gondozom;
- gondozom a várandósokat és gyermekágyas anyákat, követve, hogy állapotuk fiziológiai keretek között van-e;
- az eltérő fejlődésű gyermekek gondozását segítem a családban, valamint segítem a megfelelő fejlesztő ellátásba való kerülésüket;
- a szociálisan veszélyeztetettek között igen sokrétű a védőnői feladat, amely elsősorban személyes gondoskodás, törődés formájában valósul meg.” (Védőnői beszámoló 2022, 1)

E felsorolásból is látható, hogy a védőnői munkavégzése során is kiemelt figyelem háru a hátrányos helyzetű gyermekekre és családjaikra: „A veszélyeztetett családokat a gyermekjóléti szolgálat családsegítőjével rendszeresen látogatjuk, figyelemmel kísérik” (Védőnői beszámoló 2022, 3).

A védőnői tevékenység szoros együttműködésben zajlik egyrészt „az egészségügyi (gyermekgyógyász, háziorvos, szülész-nőgyógyász szakorvos), gyermekjóléti, oktatási intézmények szakembereivel” (Védőnői beszámoló 2022, 1), másrészt pedig a különböző segítő szervezetekkel. Utóbbi kapcsán a védőnői beszámoló említést tesz arról is, hogy a 2020 nyarán elindult Felzárkózó települések programban – melynek a településen a Magyar Református Szeretetszolgálat Alapítvány a megvalósítója – védőnőként segíti is a munkát Átányon, valamint eszköztámogatást is nyújtott a program a védőnői szolgálat számára.

Amennyiben a védőnői szolgálat munkára vonatkozó statisztikai adatokat vizsgáljuk – a magas gyermekvállalással összefüggésben – nagy gondozotti létszámmal találkozunk (7. táblázat). Ahogy a védőnői beszámoló fogalmaz: „sokszor „tűzoltó” munkát kell végezni, mert nagyon sok a gondozottam, a problémás esetek, rengeteg adminisztrációs munka” (Védőnői beszámoló 2022, 4).

7. táblázat. A gondozotti létszám a védőnői szolgálat beszámolója alapján (2022) (fő)

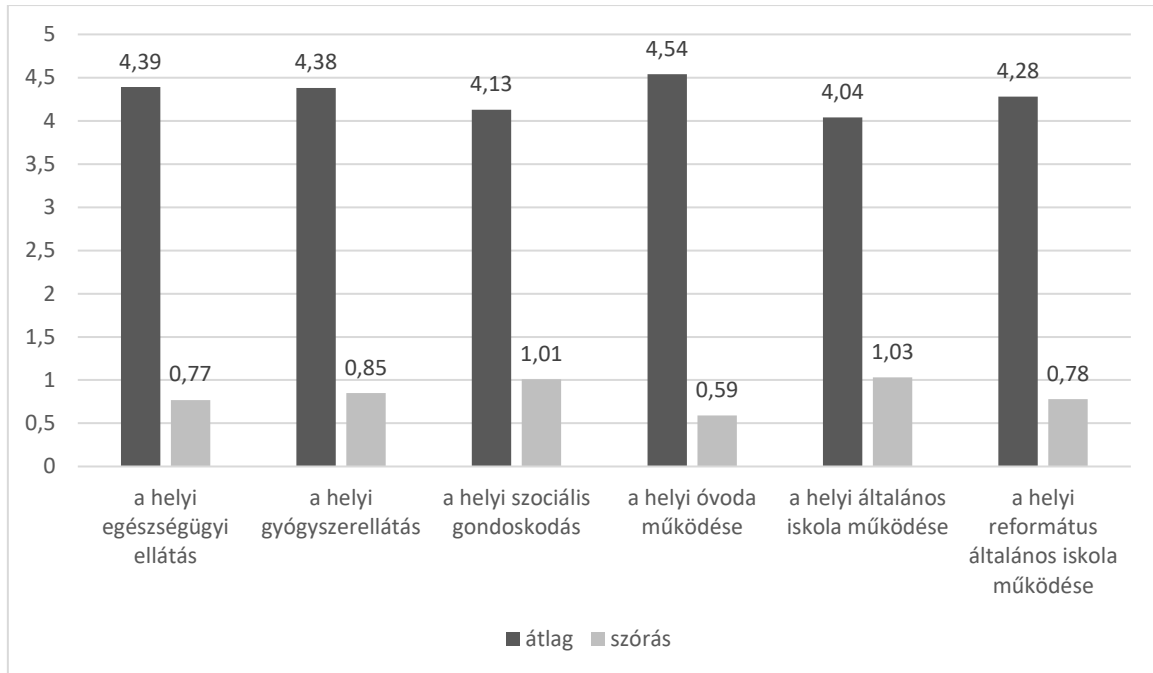
várandósok száma 2022.09.30-án	15
0-11 hónapos korúak 2021.10.01. – 2022.09.30. között születettek	33
1-3 éves korúak 2019.10.01. – 2021.09.30. között születettek	58
3-7 éves korúak 2015.10.01. – 2019.09.30. között születettek	75
oktatási intézményekben nem járó, 7-18 éves otthon gondozott tanköteles korú gyermekek száma	0
iskolába 2020.10.01-én beíratottak száma	Hanyi-menti Általános Iskola: 196 fő EJROK: 87 fő összesen: 283 fő
Összesen	484

Forrás: Beszámoló a település egészségügyi helyzetéről (Védőnői szolgálat) (2022, 4)

A 7. táblázat adatai egyértelműen mutatják a magas gondozotti létszámot, mely tevékenység nemcsak a várandósokra és a 0-3 évesekre terjed ki, hanem az iskolás korosztályra is (védőoltások, szűrővizsgálatok szervezése, lebonyolítása). Továbbá a Hanyi-menti általános iskolában (csak ott van felsőtagozat, az EJROK-ban már nincs) az egészségtudatos életmód kialakítására, prevenciók tevékenységre is: „5. osztályban: egészséges táplálkozás; 6. osztályban: dohányzás és személyi higiénia; 7. osztályban: felnőtté válás; 8. osztályban: családtervezés, szexuális felvilágosítás és káros szenvedélyek témakörökben” (Védőnői beszámoló 2022, 3).

Elégedettségvizsgálat

A 2022 nyarán készített lakossági kérdőíves felmérés során vizsgáltuk többek közt azt is, hogy válaszadóink mennyire elégedettek a helyi egészségügyi ellátással, gyógyszerellátással, szociális gondoskodással, valamint az óvoda, a Hanyi-menti Általános Iskola és a református általános iskola működésével (2. ábra).

2. ábra. Az elégedettségvizsgálat eredménye az egyes humán szolgáltatásokra vonatkozóan

Forrás: a kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés, 2022

Az egytől ötök skálán osztályozás során a legmagasabb átlagértéket a helyi óvoda működése kapta (4,54), vagyis a kérdőíves felmérés során megkérdezettek leginkább ezzel elégedettek. (Fontos kiemelni, hogy 79 válaszadó véleménye alapján állapítottuk meg, és esetükben találkozunk a legalacsonyabb szórásértékkel is, tehát az ő véleményük – az óvoda jó megítélése – volt a leginkább egységes.) Ezt követi az egészségügyi ellátás (N=109) és a gyógyszerellátás (N=109), közel azonos átlagértékekkel. 2014-ben az egészségügyi ellátást 4,5-re, a gyógyszerellátást 4,3-ra értékelték akkori válaszadóink.

A két általános iskola közül a református iskola működését értékelték a válaszadók jobbnak (N = 71), bár alig több mint két tizeddel marad el tőle a Hanyi-menti Általános Iskola (N = 71). A 2014. évi falukutatás során még nem választottuk szét a két iskolát, hanem az oktatási intézmények működésének értékelését kértük, mely átlagértéke akkor 4,0 volt.

A szociális gondoskodás 4,13-as átlagértéke is alig marad el a 2014-es 4,2-től, azonban itt fontos megemlíteni, hogy jellemzően nemcsak a gyermekjólétet, gyermekvédelmet, családsegítést, valamint az idősekről történő gondoskodást szokták alatta érteni válaszadóink, hanem az önkormányzat ezirányú további tevékenységét is (pl. támogatások elérhetősége, mértéke).

Összefoglalás

Egy jól működő oktatási, szociális és egészségügyi intézményrendszerrel találkoztunk a 2014. évi kutatás során. És ahogy akkor megállapítást nyert: „A legnagyobb kihívást a szegénység újratermelődésével összefüggő problémák okozzák, és ezek nem mérséklődnek. A másik probléma, hogy a növekvő társadalmi problémák karbantartására, orvoslására kevés a rendelkezésre álló szakember.” (Bogárdi 2014, 108). Mindezen megállapítás akár a 2022. évi falukutatás összegzése is lehetne. Változás azonban, hogy az akkor javaslatként megfogalmazott komplex program, mely túlmutatna az infrastrukturális fejlesztéseken és az olykor ad hoc pályázati lehetőségeken, már működik a településen: Átány is bekerült a Felzárkózó Települések (FeTE) programba. A 2022. évi kutatás során már látszódtak eredmények: működött a Jelenlét Pont, illetve az intézményrendszer szakemberei által készített beszámolókból is megjelent a FeTE által nyújtott segítség. Hatását azonban majd a legközelebbi falukutatásunk során tudjuk érdemben vizsgálni. Meghatározó kérdés lesz, hogy tudja-e ellensúlyozni (és ez egyáltalán elvárható-e) a jelentős humán erőforrás hiánnyal küzdő humán ellátórendszer nehézségeit, hiányosságait. Átány azon kétarcúságában (Molnár 2014), mely egyrészt a jó potenciálokban (közlekedési helyzet, közel fekvő turisztikai desztináció, néprajzi kutatások), másrészt pedig a számos társadalmi és gazdasági kihívásban rejlik, milyen segítséget fog tudni nyújtani. Mint minden település, úgy Átány esetében is igaz, hogy csak akkor számolhat hosszú távú fejlődéssel, ha az ott élők közösségének életminőségében (Nagyné Molnár 2013) is tapintható változások lesznek.

Irodalomjegyzék

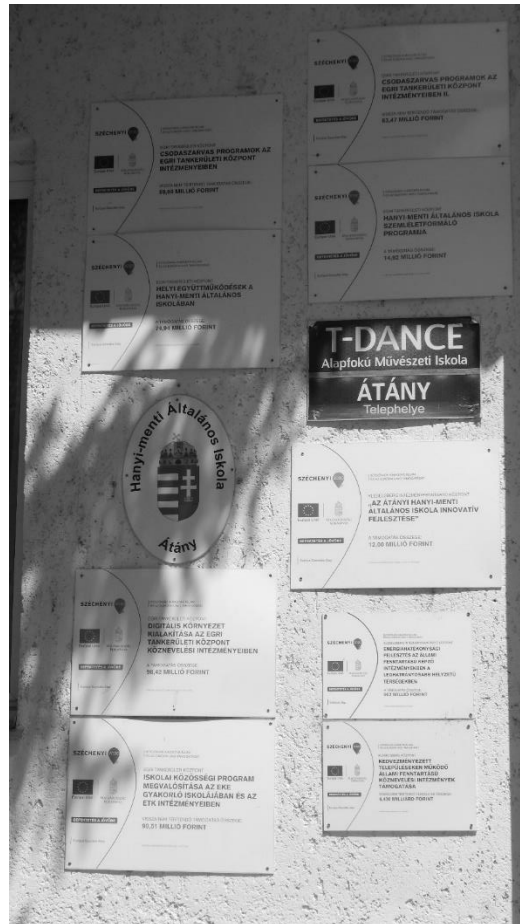
- Bogárdi T. (2014): Az átányi humán ellátórendszer szociális, egészségügyi és oktatási helyzetkép. Acta Regionis Rurum 8. kötet, 98–109.
- Molnár M. (2014): Átány kétarcúsága (Utószó helyett). Acta Regionis Rurum 8. kötet, 110–112.
- Nagyné Molnár M (2013): Factors of success in case of local society. Deturope (the Central European Journal of Regional Development and Tourism) 5: (3) pp. 63–70.
- Tóth B. (2023): A fiatalodó korstruktúrához kapcsolódó fejlesztések vizsgálata Átány községben Acta Regionis Rurum 17 pp. 30–37.

Egyéb forrás

- Csillik Lászlóné – Suha Éva (2023): A Hevesi Gyermekjóléti és Gondozási Központ átfogó értékelése a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat 2022. évben végzett munkájáról Átány településen.
- Kormos Ferenc (2022): Tájékoztató a Hanyi-menti Általános Iskola 2021–2022. tanévről
- Laczházi Hajnalka (2022): Óvodavezetői éves beszámoló a 2021–2022. tanévről
- Orbán Károlyné (2022): Beszámoló a település egészségügyi helyzetéről (Védőnői szolgálat)
- dr. Szabó János (2022): Beszámoló Átány község egészségügyi helyzetéről (Háziorvos)

Interjúalanyok

- Gönczi Éva Edina, gyógypedagógus, Hanyi-menti Általános Iskola
- Jámbor Dénes, polgármester, Átány község
- Kormos Ferenc, intézményvezető, Hanyi-menti Általános Iskola

1. kép. A helyi általános iskola és a nyertes támogatások

2. kép. Nyári életkép gyerekekkel

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International license:
CC-BY-NC-ND-4.0.

A cikkre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: CC-BY-NC-ND-4.0.